

САВІЦЬКА В.В.

ЗАПОБІГАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ДЕРЖАВНИМ ІНСПЕКТОРОМ З ПИТАНЬ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

PREVENTION OF ADMINISTRATIVE OFFENSES BY THE STATE INSPECTOR FOR INTELLECTUAL PROPERTY

Стаття присвячена висвітленню однієї із актуальних теоретико-правових проблем сучасного адміністративного права, які стосуються питань державного регулювання відносин у галузі запобігання адміністративним правопорушенням. Наголошено, що адміністративні правопорушення є одними із найбільш поширених із усіх видів юридичної відповідальності, у тому числі й сфері порушення законодавства з охорони інтелектуальної власності. Підкреслено, що вагомого значення в житті громадян, суспільства і держави відіграє охорона та захист об'єктів права інтелектуальної власності, де норми адміністративного законодавства поряд застосуванням уповноваженими суб'єктами заходів адміністративного примусу, покликані також запобігати адміністративним правопорушенням. Одним із таких уповноважених суб'єктів є державний інспектор з питань інтелектуальної власності Міністерства економіки України. На підставі здійсненого аналізу положень Конституції України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Законів України: «Про авторське право і суміжні права», «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування», «Про кінематографію», Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства економіки, Положенням про Державний реєстр фільмів, інших нормативно-правових актів, а також доктринальних думок, проведено системний аналіз повноважень державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства економіки. Зазначені нормативно-правові акти дали підстави встановити, що державний інспектор з питань інтелектуальної власності має право не тільки скласти протоколи про адміністративні правопорушення і направляти їх до суду, але й здійснювати заходи, спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням у сфері охорони інтелектуальної власності. Посилаючись на нормативно-правові акти наведено конкретні приклади заходів, які здійснює державний інспектор з питань інтелектуальної власності з метою запобігання адміністративним правопорушенням у сфері охорони інтелектуальної власності.

Ключові слова: інтелектуальна власність, публічно-правова охорона, заходи, запобігання, адміністративні правопорушення, відповідальність.

The article is devoted to highlighting one of the topical theoretical and legal problems of modern administrative law, which concerns issues of state regulation of relations in the field of prevention of administrative offenses. It is emphasized that administrative offenses are one of the most widespread of all types of legal liability, including in the field of violation of legislation on the protection of intellectual property. It is emphasized that the protection and defense of intellectual property rights is of great importance in the life of citizens, society and the state, where the norms of administrative legislation, along with the application of administrative coercion measures by authorized entities, are also designed to prevent administrative offenses. One of such authorized entities is the State Inspector for Intellectual Property of the Ministry of Economy of Ukraine.

Based on the analysis of the provisions of the Constitution of Ukraine, the Code of Ukraine on Administrative Offenses, the Laws of Ukraine: “On Copyright and Related Rights”, “On Peculiarities of State Regulation of the Activities of Business Entities Related to the Production, Export, and Import of Disks for Laser Reading Systems”, “On Cinematography”, the Regulations on the State Inspector for Intellectual Property of the Ministry of Economy, the Regulations on the State Register of Films, other regulatory legal acts, as well as doctrinal opinions, a systematic analysis of the powers of the State Inspector for Intellectual Property of the Ministry of Economy was conducted. The aforementioned regulatory legal acts provided grounds to establish that the State Inspector for Intellectual Property has the right not only to draw up protocols on administrative offenses and send them to court, but also to take measures aimed at preventing administrative offenses in the field of intellectual property protection. Referring to regulatory legal acts, specific examples of measures taken by the State Inspector for Intellectual Property to prevent administrative offenses in the field of intellectual property protection are given.

Key words: *intellectual property, public legal protection, measures, prevention, administrative offenses, liability.*

Вступ. Адміністративні правопорушення є одними із найбільш поширеніших із усіх видів юридичної відповідальності, яке завжди є протиправною дією (бездіяльністю), діянням забороненим законом або іншим нормативно-правовим актом. Адміністративними правопорушеннями задається значна шкода правласникам об’єктів права інтелектуальної власності, суспільним та державним інтересам. Між тим вітчизняне законодавство передбачає заходи, спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням у сфері охорони інтелектуальної власності. Одним із суб’єктів уповноважених на здійснення заходів, спрямованих на запобігання адміністративним правопорушенням у сфері охорони інтелектуальної власності є державний інспектор з питань інтелектуальної власності Міністерства економіки України.

Стан опрацювання проблематики. Незважаючи на відносно детальну наукову опрацьованість проблем запобігання адміністративним правопорушенням, зокрема, слід відзначити внесок таких науковців, як: В. Авер’янов, О. Бандурка, Битяк, І. Бородин, В. Гарашук, І. Голосніченко, В. Колпаков, Т. Коломоєць, О. Кузьменко, О. Остапенко, О. Світличний, Х. Ярмачі та інші, спеціальних досліджень, присвячених питанням запобігання адміністративним правопорушенням у сфері охорони інтелектуальної власності, практично не проводилося, що активізує актуальність цього дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз діяльності державного інспектора з питань інтелектуальної власності запобіганням адміністративним правопорушенням у сфері охорони інтелектуальної власності.

Результати дослідження. Загальновідомо, що адміністративні правопорушення є одними із найбільш поширеніших серед інших видів юридичної відповідальності, які завдають шкоди суспільству, перешкоджають встановленим нормативно-правовими актами належного громадського порядку. Не є виключенням у цьому питанні й адміністративні правопорушення у сфері охорони прав інтелектуальної власності, яка поряд з людською творчістю і винахідливістю всюди навколо нас, кожний продукт або послуга, які ми вживаємо або отримуємо у повсякденному житті, – це результат інтелектуальної, творчої діяльності людини [1, с. 6]. Економічні показники багатьох країн більшою мірою стали залежати не тільки від сфери матеріального виробництва, а і від виробництва певних нематеріальних благ, зокрема, інформаційних продуктів. Одночасно, від того як функціонує та врегульований ринок інтелектуальної власності, багато в чому залежать ефективність економічних реформ та економічна стабільність держави [2, с. 659].

Вищезазначене свідчить про важливість інтелектуальної власності не тільки громадян, суспільству, але й держави в цілому. Невипадково в ст. 54 Конституції України зазначено, що громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв’язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом [3].

Норми Основного закону країни не тільки гарантують громадянам свободу інтелектуальної творчої діяльності, але й захист суб’єктивних прав власників та законних користувачів об’єктів права інтелектуальної власності. Ми погоджуємося з тезою О. П. Світличного, що особливість

адміністративного законодавства у сфері охорони інтелектуальної власності полягає в тому, що її нормами передбачено, як адміністративну відповідальність за вчинення незаконних дій щодо об'єктів права інтелектуальної власності, так і захист майнових інтересів суб'єктів права інтелектуальної власності, права яких порушено такими діями. У зв'язку з тим, що відносини щодо окремих об'єктів права інтелектуальної власності регулюються спеціальними законами, при провадженні в адміністративній справі слід керуватися положеннями того спеціального закону, яким передбачено охорону особистих немайнових і майнових прав авторів та їхніх правонаступників (права, пов'язані зі створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва), і прав виконавців, виробників фонограм і відеограм та організацій мовлення, а також прав винахідників [1, с. 107].

Порушення встановлених вимог обумовлює застосування уповноваженою особою відповідного примусового заходу і притягнення винного у вчиненні адміністративного правопорушення – до адміністративної відповідальності.

Адміністративна відповідальність за правопорушення законодавства у сфері охорони інтелектуальної власності передбачена низкою законодавчих актів, серед яких провідне місце посідає Кодекс України про адміністративні правопорушення [4], нормами якого передбачена адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені норми статей 51-2, 107-1, 156-3, 164-3, 164-6 164-7, 164-13 164-17, 164-18 КУпАП.

Неведений перелік статей КУпАП вказує, що у разі незаконного використання об'єкта права інтелектуальної власності порушуються права не тільки їх правовласників, але й суспільні інтереси. КУпАП містить не тільки норми статей, якими передбачена адміністративна відповідальність за порушення законодавства у сфері охорони інтелектуальної власності, але й норми, що запобігають вчиненню адміністративним правопорушенням. На це вказує ст. 6 КУпАП, згідно частини першої якої «органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, громадські організації, трудові колективи розробляють і здійснюють заходи, спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням, виявлення й усунення причин та умов, які сприяють їх вчиненню, на виховання громадян у дусі високої свідомості і дисципліни, суворого додержання законів України» [4].

Одним із суб'єктів, який у разі вчинення адміністративного правопорушення, передбачені ст. 51-2 та ст. 164-13 КУпАП має право скласти протоколи про адміністративні правопорушення і направляти їх до суду, є державний інспектор з питань інтелектуальної власності Міністерства економіки України. Крім того, він також зобов'язаний здійснювати відповідні заходи, спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням у сфері охорони інтелектуальної власності.

Відповідно до Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства економіки, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.05.2002 р. № 674 (в редакції постанови 875-2021-п від 18.08.2021), державний інспектор з питань інтелектуальної власності є посадовою особою Мінекономіки [5].

Змістовний аналіз Положення вказує, що у загальнодержавній системі запобігання адміністративним правопорушенням у сфері охорони інтелектуальної власності державний інспектор з питань інтелектуальної власності посідає одне із ключових місць у сфері забезпечення охорони належної охорони інтелектуальної власності, несе відповідальність за дотриманням суб'єктами господарювання вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності у процесі використання об'єктів права інтелектуальної власності, зокрема розповсюдження, прокату, зберігання, переміщення примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних, а також виробництва, експорту та імпорту дисків для лазерних систем зчитування і матриць.

Крім Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства економіки, на запобігання адміністративним правопорушенням у сфері охорони інтелектуальної власності вказує ст. 4 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 р. № 2811-IX [6] та норми Закону України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування» від 17.01.2002 р. № 2953-III, згідно ст. 6 якого державні інспектори з питань інтелектуальної власності мають право здійснювати державний контроль за додержанням суб'єктами господарської діяльності законодавства у сфері інтелектуальної власності, в тому числі у сфері виробництва, експорту/імпорту дисків для лазерних систем зчитування, матриць, а також залучати до проведення перевірок представників органів контролю [7].

Отже, в структурі Мінекономіки діють державні інспектори з питань інтелектуальної власності, які відповідно до визначених у положенні прав та функціональних обов'язків здійснюють

державний контроль за дотриманням суб'єктами господарських відносин вимог законодавства у сфері охорони інтелектуальної власності [8, с. 355]. Здійснення державними інспекторами контролю у сфері охорони інтелектуальної власності є одним із важливих засобів впливу на осіб щодо вчинення ними порушень законодавства у сфері інтелектуальної власності, запобігають адміністративним правопорушенням.

Запобігання адміністративним правопорушенням у сфері охорони інтелектуальної власності покладає на державного інспектора з питань інтелектуальної власності здійснення спрямованих дій публічного характеру з метою виявлення причин та умов вчинення адміністративних правопорушень, ліквідації факторів, які сприяють порушенням законодавства у сфері охорони інтелектуальної власності, та забезпечення під час такої діяльності прав правовласників об'єктів інтелектуальної власності.

Відповідно до Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства економіки, норм Законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування», основними цілями державного інспектора у галузі запобігання адміністративним правопорушенням у сфері охорони інтелектуальної власності є широкий арсенал дій пов'язаних із запобіганням адміністративним правопорушенням.

Відповідно до положень зазначених нормативно-правових актів, до заходів, спрямованих державним інспектором на запобігання адміністративним правопорушенням, виявлення й усунення причин та умов, які сприяють їх вчинення суб'єктами господарювання, ми відносимо: перевірку відомостей і даних, занесених суб'єктом господарювання, що виробляє диски, до спеціальних журналів, ведення яких передбачено законодавством, а також перевірку реєстрації у спеціальному журналі відомостей про обсяги виробництва дисків, замовлень та договорів на їх виробництво; перевірку у суб'єктів господарювання наявності дозволу на використання об'єктів права інтелектуальної власності; ознайомлення із реєстраційними, фінансовими та іншими документами, які підтверджують право суб'єкта господарювання на використання зазначених об'єктів; перевірку будь-яких документів, в тому числі розрахункових, що підтверджують дотримання законодавства з питань інтелектуальної власності, зокрема у процесі виробництва, експорту дисків і матриць, використання, експорту та імпорту обладнання і сировини для їх вироблення; отримання копії документів, що підлягають перевірці, відбір зразків вироблених із застосуванням прес-форм, які було використано або які могли бути використано для виробництва диска суб'єктом господарювання.

Запобігання адміністративним правопорушенням державним інспектором також сприяє проведення планових та позапланових перевірок суб'єктів господарювання, які здійснюються за дозволом Мінекономіки. Зокрема, це стосується контролю: за наявністю договорів на виробництво дисків і правильністю їх укладення; за нанесенням спеціального ідентифікаційного коду на всі диски, що виробляються; за обліком замовлень на виробництво дисків, обсягом їх виробництва, їх зберіганням та відвантаженням, внесенням відповідних даних до документів складського та бухгалтерського обліку.

До заходів спрямованих на запобігання адміністративним правопорушенням слід віднести повноваження державного інспектора на здійснення перевірки наявності у суб'єкта господарювання документів, передбачених ст. 15 Закону України «Про кінематографію» 13.01. 1998 р. № 9/98-ВР [8] та Положенням про Державний реєстр фільмів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 10.10.2023 р. № 1069 [9].

Висновки. Таким чином, здійснене дослідження повноважень державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства економіки України, вказує на те, що державний інспектор з питань інтелектуальної власності, володіючи визначеними нормативно-правовими актами повноваження, має право на використання широкого арсеналу методів, які спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням у сфері охорони інтелектуальної власності, виявлення й усунення причин та умов, які сприяють їх вчиненню суб'єктами господарювання.

Список використаних джерел:

1. Світличний О. П. Право інтелектуальної власності: Підручник. – Вид. 2, змін. і доп. К.: НУБіП України, 2017. 355 с.
2. Плугатир М.В., Запотоцька О.В., Гуржій А.В. Адміністративна відповідальність за порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 658-661.

3. Конституції України: Закон України від 28 червня 1996 року 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254/96-вр#Text>
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 року № 8074-10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
5. Положення про державного інспектора з питань інтелектуальної власності Міністерства економіки: постанова Кабінету Міністрів України від 17 травня 2002 року № 674 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-2002-п#Text>
6. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 1 грудня 2022 р. № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>
7. Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування: Закон України від 17 січня 2002 р. № 2953-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2953-14#Text>
8. Світличний О.П. Сучасна діяльність державних органів у сфері охорони інтелектуальної власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 354-357.
9. Про кінематографію: Закону України від 13 січня 1998 року № 9/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9/98-вр#Text>
10. Положенням про Державний реєстр фільмів: постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2023 р. № 1069. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1069-2023-n111>